

ASYA ARKEOLOJİSİ

Ders planı

1. Hafta, Giriş- Kafkasya Coğrafyası.
2. Hafta, Kafkasya' da doğal çevre ve ilk yerleşimler.
3. Hafta, Kafkasya Neolitik ve Kalkolitik Çağ kültürleri.
4. Hafta, Erken Transkafkasya kültürü.
5. Hafta, Erken Transkafkasya kültürü: Seramik ve ocaklar
6. Hafta, Maykop kültürü
7. Hafta, İskitler ve Kimmerler
8. Hafta, Asya Coğrafyası
9. Hafta, Asya'nın ilk kültürleri Neolitik ve Kalkolitik Çağ arkeolojisi genel.
10. Hafta, Anav-Namazgah-Gönür Tepe kültürleri I
11. Hafta, Anav-Namazgah-Gönür Tepe kültürleri II
12. Hafta, Indus Vadisi
13. Hafta, Harappa
14. Hafta, Dilmun

OKUMA LİSTESİ

1. Herodotos, **Herodot Tarihi**, Çev. M. Ökmen, Remzi Kitabevi, 1991, İstanbul.
2. Gorshenina, S.; Rapın, C., 2005, **Kabil'den Semerkand'a Arkeologlar Orta Asya'da**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
3. Sinor, D., 1990, **Erken İç Asya Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul/ orijinali: **The Cambridge History of Inner Asia**, 1990, Cambridge University press, Cambridge.

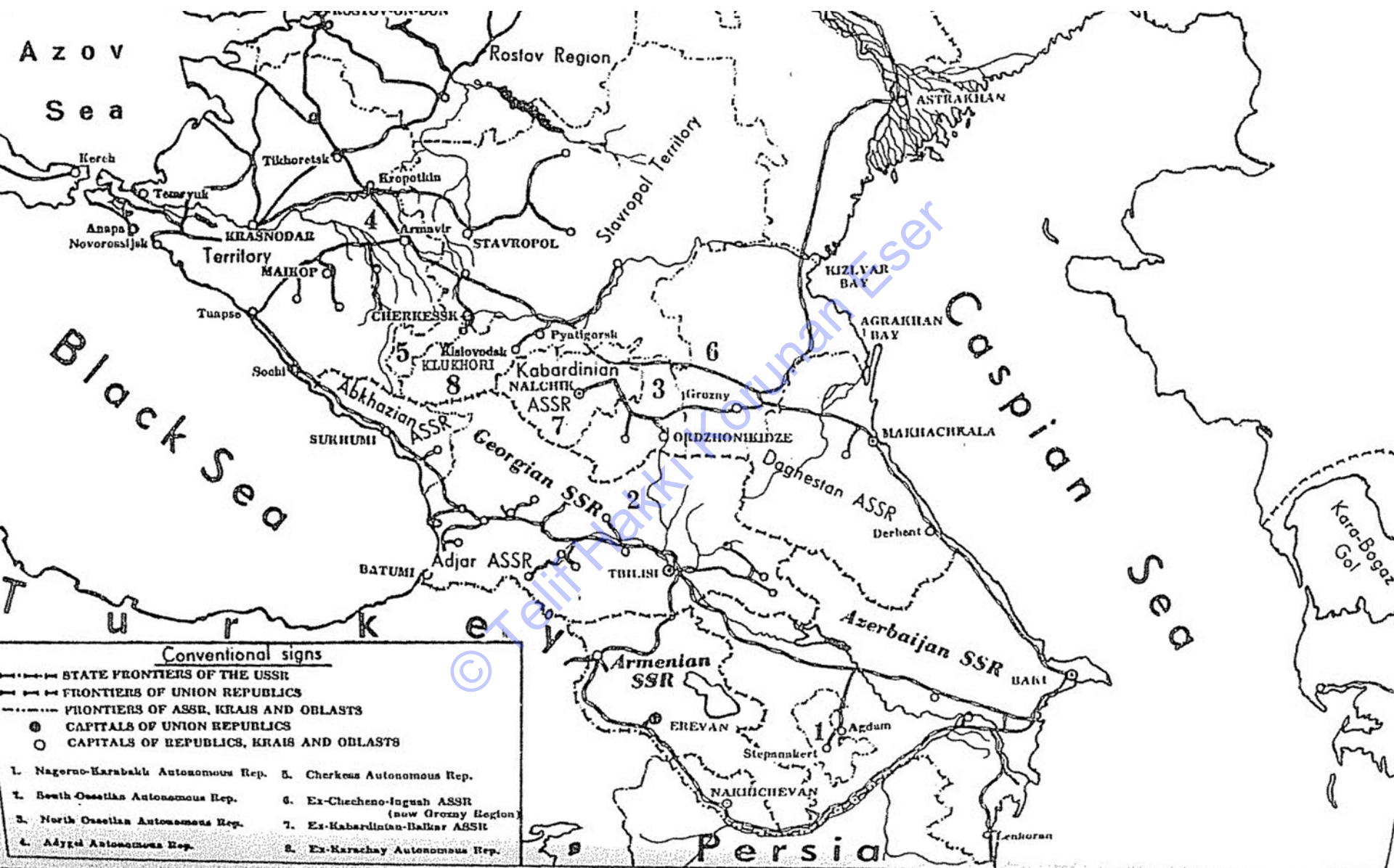
Kafkasya Coğrafyası

GİRİŞ

Kafkasya'nın Coğrafi Konumu:

Alp-Himalaya sisteminin batı uzantısı olarak Kafkasya Dağlarının ana silsilesi, Azak Denizi'ndeki Taman Yarımadası'ndan başlayarak Hazar Denizindeki Apşeron yarımadasına kadar uzanır.

Kafkasya, doğusunda Hazar ve batısında Karadeniz'le kuşatılan bölge; kuzey güney istikametinde ise Don Nehri ağzından güneyde Anadolu Platosu, İran, Aras nehri, ve Hazar Denizindeki Apşeron Yarımadası'na kadar; kimi yerde 50 kimi yerde 225 km. genişliğiyle 1450 km. uzunluğundadır.

Kafkasya Bölgesini gösteren bir jeopolitik harita (2008)

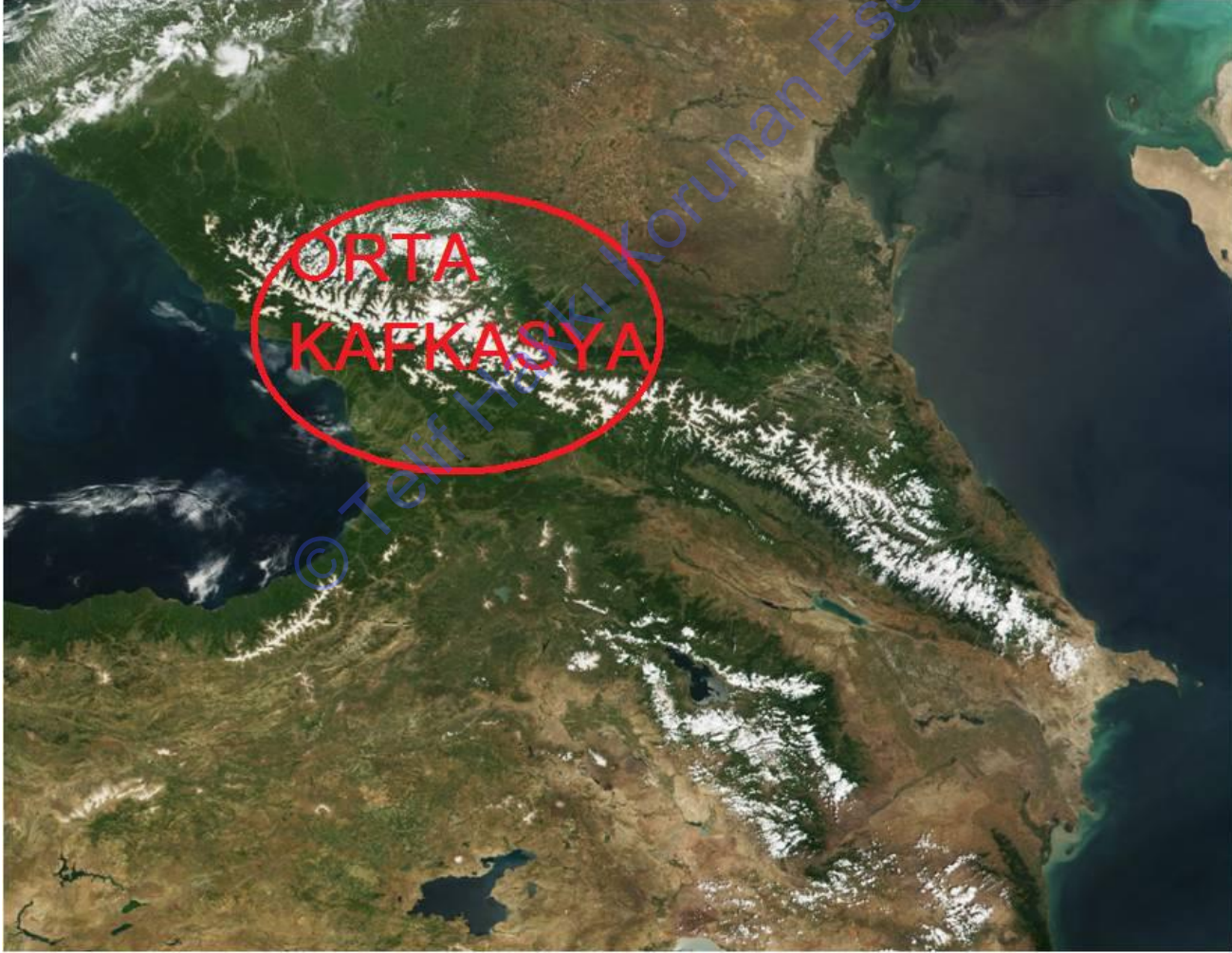
- Batıdan doğuya Kafkasya üç bölümde ele alınabilir:
Birinci Bölge: Taman Yarımadası ile Kuban Irmağı arasındaki bölge; burada yükseklik Pseha Vadisi'nde 1000 m'ye kadar iken doğuya gidildikçe 1500 m'nin üzerindedir.

- Kafkas sıradağları doğu-batı ve kuzey-güney yönünde insanların tarih boyunca geçişlerine sahne olmuş bir coğrafyadır. Bu geçişleri sağlayan geçitlerden başlıcası Daryal ve Derbent'tir.

- İkinci Bölge: Kuban Vadisi ile Daryal Geçidi arasındaki yüksekliği 5000 m.'nin üzerine çıkan Elburz (5633 m) ve Kazbek (5047 m) gibi yüksek dağların olduğu orta Kafkasya kesimidir.

- Üçüncü Bölge: Daryal Geçitleri ile Hazar Denizine uzanan Apşeron Yarımadası arasındaki daha alçak ve yayvan dağların olduğu kesimdir. Bu kesimin merkezinde genişliği 106, uzunluğu 180 km. olan Dağıstan Platosu bulunur.

Batı kesimi engebeli dağ yükseltelerinden oluşmakla birlikte doğuya gidildikçe yükseklik azalır ve yerleşime daha müsait koşullar oluşur.

1. Daryal Geçidi: Geçidin deniz seviyesinden yüksekliği 2379 metredir. Vladikafkas'ı Tiflis'e bağlayan ve Rusların "Gürcü Askeri Yolu" dedikleri yol da bu geçitten geçer.

Yol aynı geçitte akmakta olan Terek Nehri'nin ana kolunu takip eder. Bu geçit Kafkasya'yı siyasi, askeri ve hatta sosyal yönlerden iki ana parçaya ayırır. Gürcistan'ın Rusya'ya bağlanmasından sonra bu geçidin önemi daha da büyümüştür. Kafkasya'yı ele geçirmek isteyen Rusya için hem Gürcistan'la irtibatı sürekli açık tutmak ve hem de Batı Kafkasya'daki Çerkes-Abhazlar ile Doğu Kafkasya'daki Çeçenler ve Dağıstanlılar arasındaki işbirliğini kesmek açısından hayati bir önem taşımaktaydı.

2 Derbent geçidi: Daryal'dan başka ikinci önemli geçit de Derbent'tir. Bu geçit Hazar Denizi kıyısı boyunca uzanır ve genişliği 1.5 ile 30 km arasında değişir. Dağıstan'da bu iki geçit kadar önemli olmasa da Avar, Karayan, Sol ve Mamison geçitleri de bulunmaktadır.

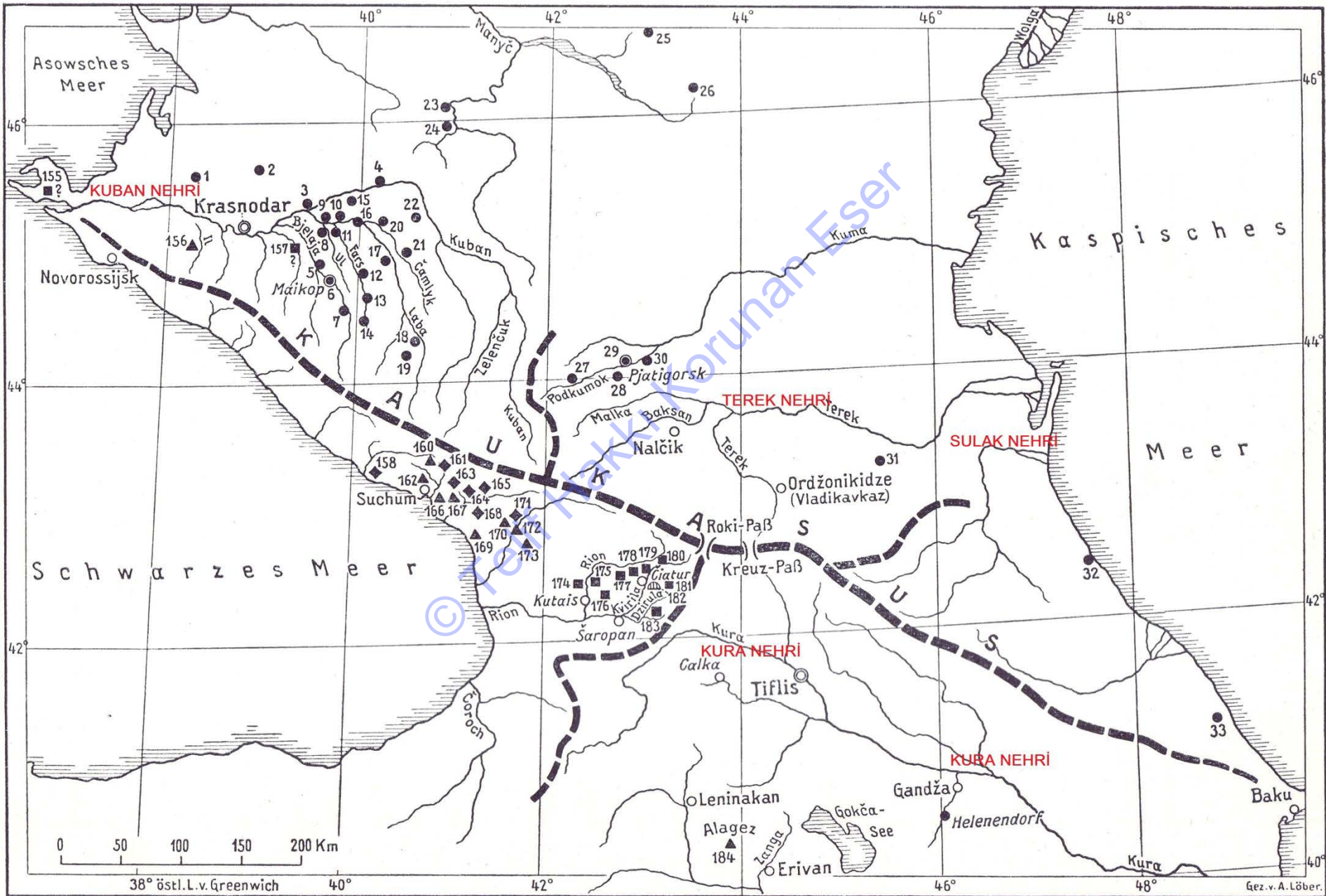

Bölgenin Akarsuları:

Bölgenin başlıca ırmakları Kuban, Terek, Sulak ve Kura'dır. Türkiye'de Fırat'ın kolları Murat ve Karasu nehri boyunca yayılan alanda doğu ve batıya giden doğal yollar vardır. Bu yollar daha doğuda **Aras Nehri** ile beraber Türkiye'den çıkar ve Kafkasya'ya girer.

ÖNEMLİ NEHİRLER

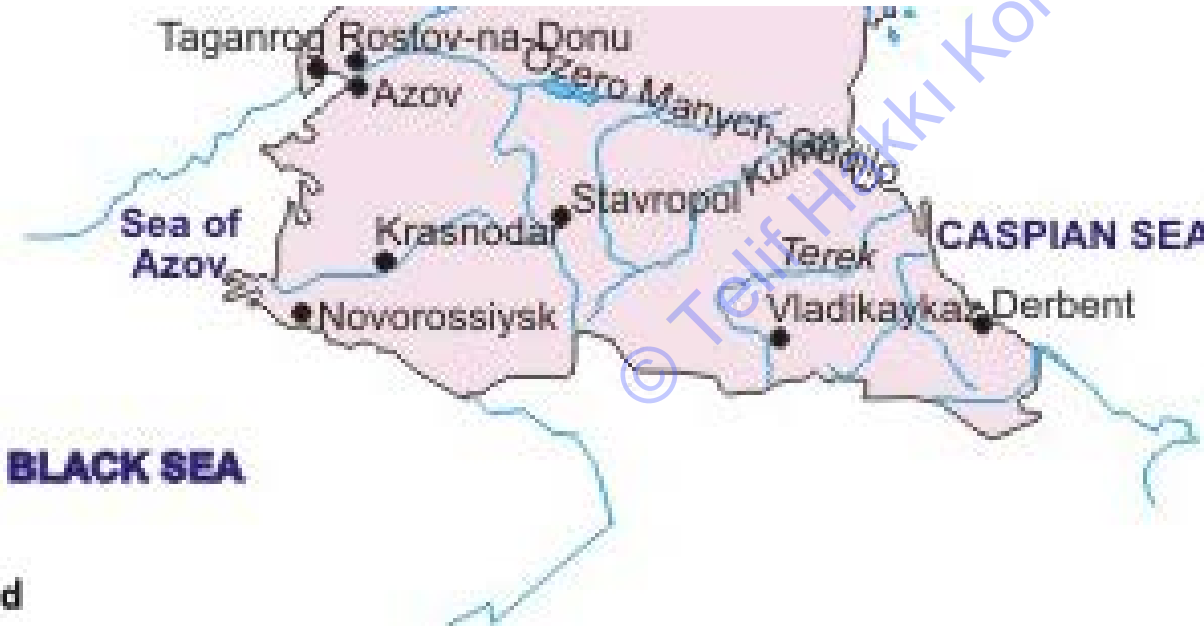
KUBAN NEHRİ

Rusya Federasyonu'nda Kafkas Dağları'nda Elbruz'dan doğar ve Azak Denizi'ne dökülür.

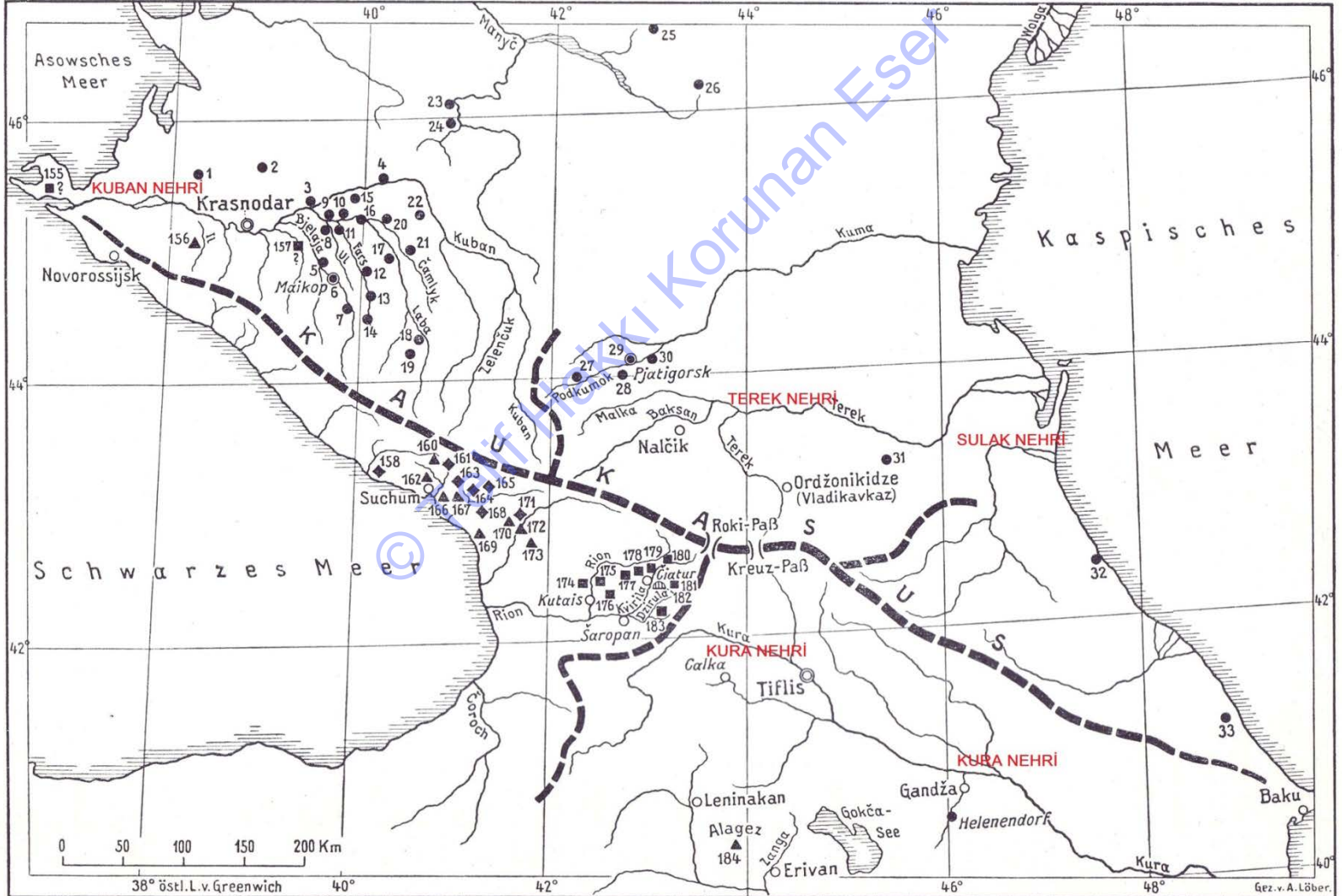
TEREK NEHRİ

Kuzey Kafkasya'nın içinden geçen büyük bir nehirdir. Gürcistan ve Rusya'nın içinden geçerek Hazar Denizi'ne dökülür.

SULAK NEHRİ

Kuzey Kafkasya'da Dağıstan Cumhuriyeti'nde doğan nehir, Hazar Denizi'ne dökülür.

KURA NEHRİ

Ardahan Gölü'nde doğar ve Gürcistan, Azerbaycan'ı geçerek Aras nehri ile birleşerek Hazar Denizi'ne dökülür.

© Telif Hakkı Korunan Eser

DAĞLAR

Genellikle dağlık bir bölge olan Kafkasya, topografik açıdan çok farklı özelliklere sahiptir. Bölgeyi kuzeybatıdan güneydoğuya doğru uzanarak ikiye bölen Kafkas dağları yaklaşık 1200 km uzunluğunda ve 110-180 km genişliğindedir. Kafkaslar üzerinde en yüksek zirveler Elbruz (5642m) ve Kazbek (5033m) dağlarıdır.

SİYASİ YAPI

Kuzey Kafkasya'daki Özerk Cumhuriyetler:

- 1 Adige,
- 2 Astrahan Oblast,
- 3 Çeçenistan,
- 4 Dağıstan,
- 5 İnguşetya,
- 6 Kabardin-Balkar,
- 7 Kalmuk,
- 8 Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti,
- 9 Krasnodar Kray,
- 10 Kuzey Osetya,
- 11 Stavropol Kray,

Güney Kafkasya:

Azerbaycan

Ermenistan

Gürcistan

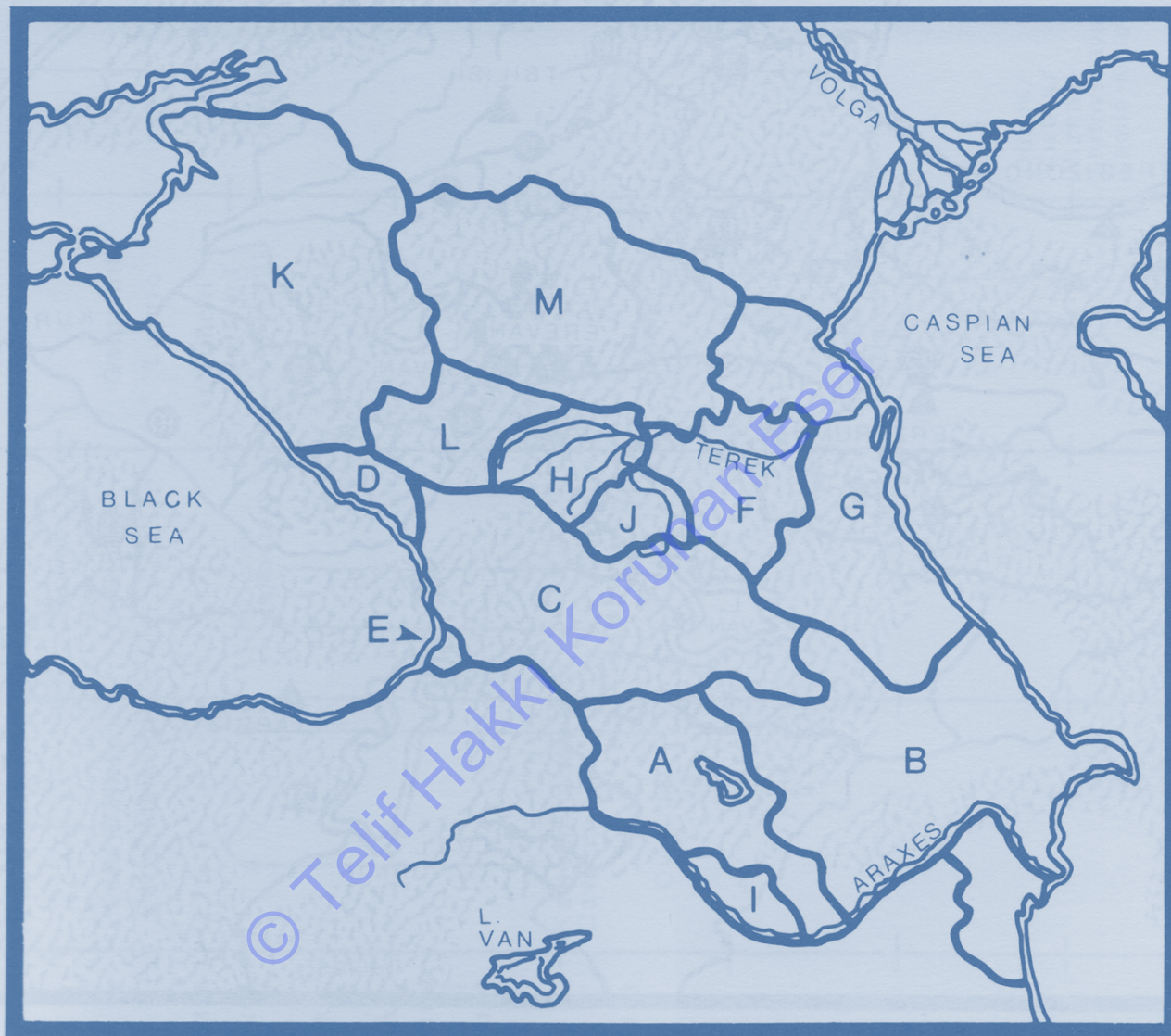

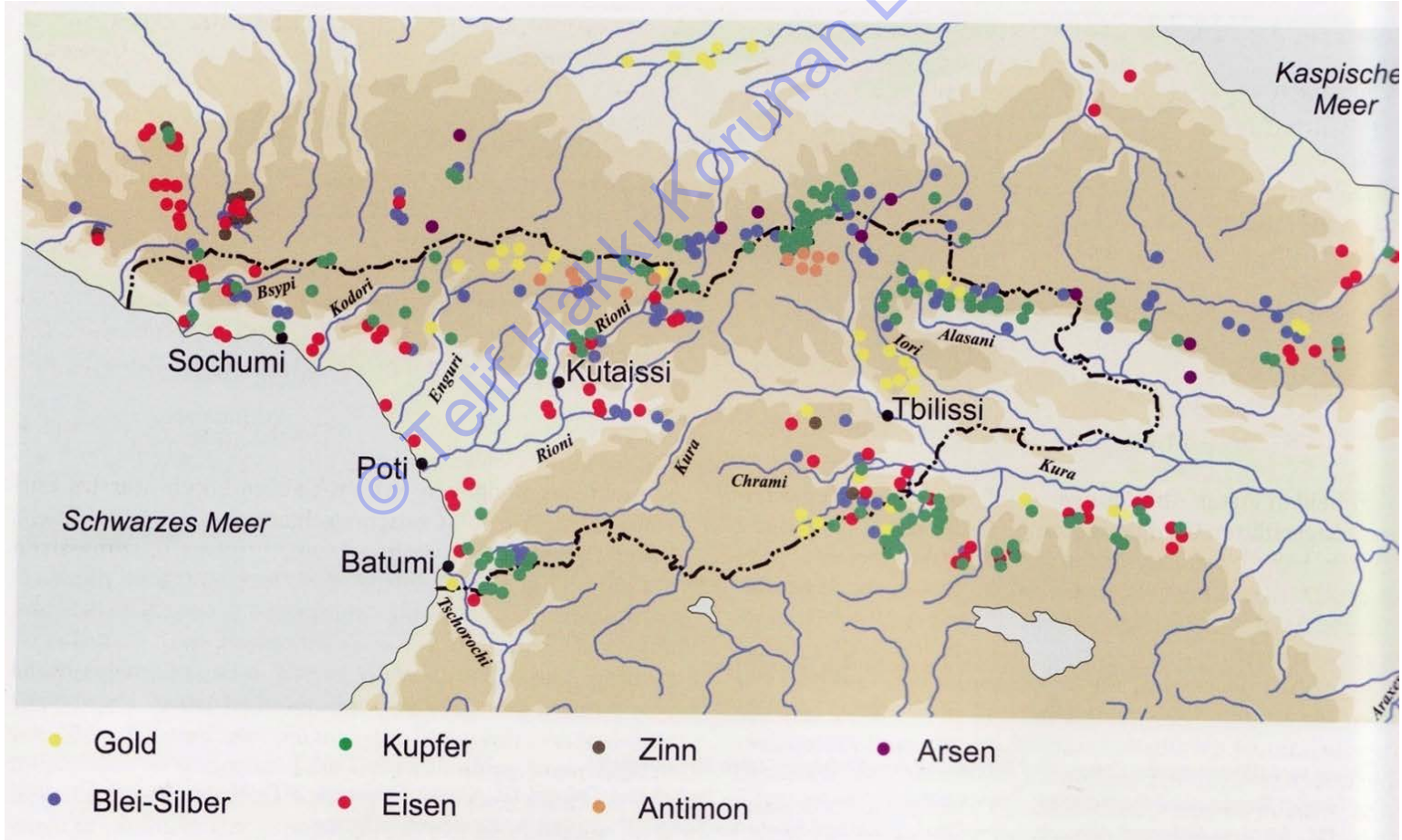
Fig. 1. Soviet administrative divisions in the Caucasus.

Key:

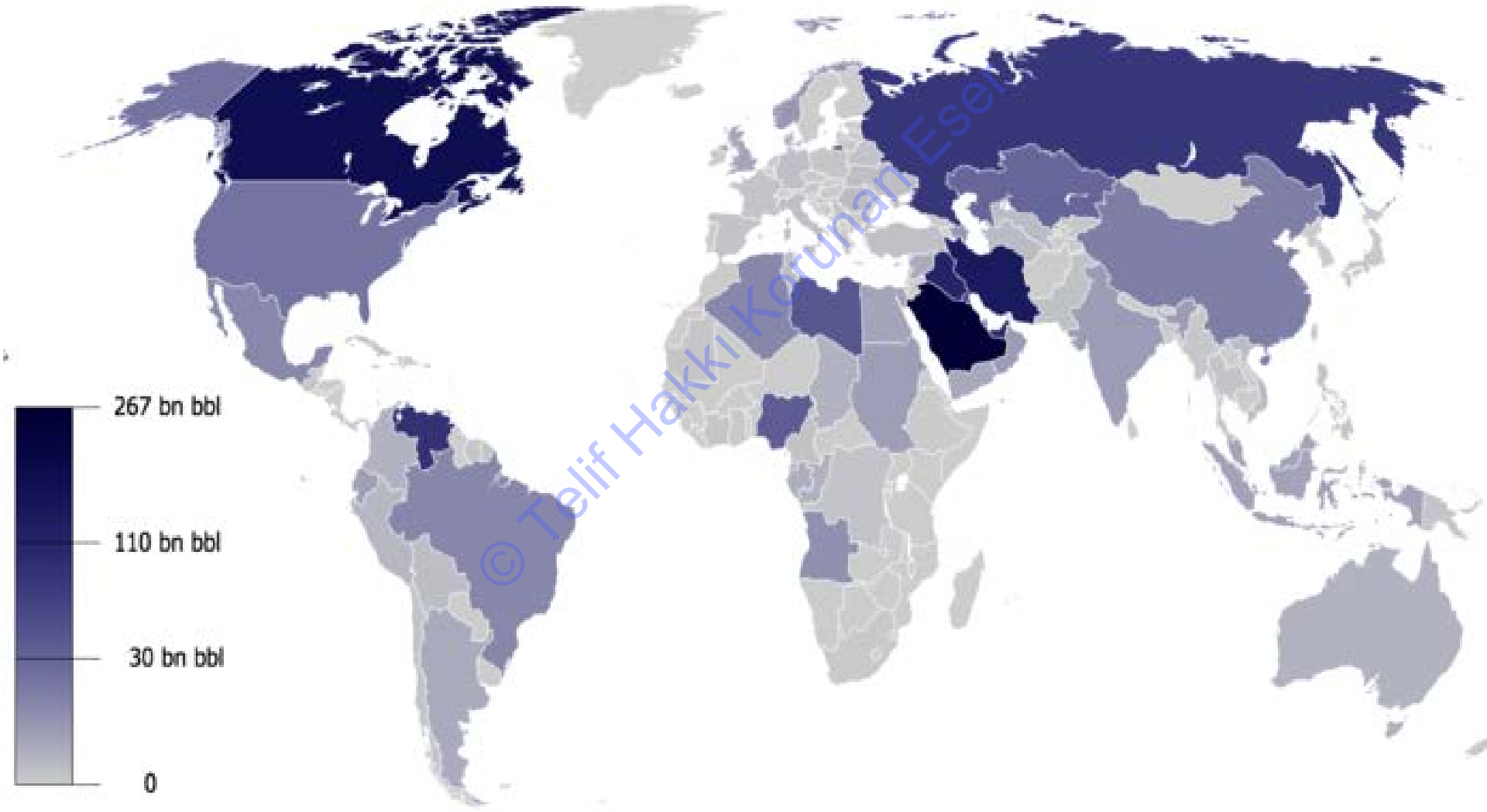
A. Armenia	F. Chechen-Ingush	J. North Osetian
B. Azerbaijan	G. Daghestan	K. Krasnodar
C. Georgia	H. Kabardino-Balkarskaya	L. Karachai-Cherkess
D. Abkhaz	I. Nakhichevan	M. Stavropol
E. Adzhar		

Enerji ve mineral kaynakları

Kafkasya'da ekonomik açıdan önemli birçok mineral ve enerji kaynakları vardır. Bunlar arasında [alunit](#)(şap), [altın](#), [krom](#) (sert metal, zıhlı araç), [bakır](#), [demir cevheri](#), [civa](#), [manganez](#) (çelik sanayi, pas önleyici), [molibden](#) (petrol endüstrisi), [kurşun](#), [tungsten](#) (sert, yüksek ısı-ampul, zıhlı araç), [uranyum](#) (nükleer silah-elektrik santrali), [çinko](#), [petrol](#), [doğal gaz](#) ve [kömür](#) başlıca kaynaklardır.

Dünya Petrol Rezerv Haritası

Madencilik binlerce yıldır Kafkasya'nın geçim kaynakları içinde en önemli uğraşlardan olmuştur. Her çağda metal eser üretimi oldukça fazladır. Kafkasya kültürlerinin tamamında da madenciliğin önemli bir yere sahip olduğunu metal silah ve kapların fazlalığından anlamaktayız.

Hatta Yunan mitolojisine göre Zeus ve Hera'nın oğlu, ateş ve demircilerin tanrısı Hephaistos'un Kafkasya'da oturduğuna inanılırdı.

KAFKASYA'NIN BİTKİ ÖRTÜSÜ

Toprak her türlü bitkinin yetişmesi için çok elverişlidir. Yalnız Hazar Denizi civarında ve ovada bazı kumluk ve kuru topraklar vardır, dağ yamaçlarındaki gri topraklar bereketli değilse de iyi gübrelenmiş oldukları için iyi mahsul verirler.

Dağıstan kısmında dağların çoğu çıplak ise de batı kısmında 700 metre yüksekliğe kadar olan bölgelerde büyük miktarda meşe, karaağaç, dişbudak, Akçaağaç, armut bakımından zengindir. 700 metreden yüksek kısımlarda kayın, gürgen ağaçları vardır.

Muhtelif cinste am ağaçlarına hemen her yükseklikte ve en fazla Batı Kafkasların Karadeniz'e bakan yamaçlarında pek bol rastlanır. Bunlar arasında yüzlerce senelikler vardır. aęlar boyunca ormancılık önemli bir geçim kaynağı olmuştur.

KAFKASYA'NIN İKLİMİ

- Kuzey Kafkasya orta ılıman iklim kuşağı içinde yer alır. Karadeniz kıyılarındın Tuapse-Soçi yöresi ile güneyde Abhazya'da subtropikal bir iklim görülür. Buralarda kışları ılık, yazları sıcak ve bol yağışlıdır.

- Dolayısıyla gür bir orman örtüsü gelişmiştir. Doğuya doğru ilerledikçe az nemli -kurak değişik özellikte tropikal ve kara iklimi tipleri görülür. İklim Hazar denizi kıyılarında yeniden ılıklaşır. Yüksek kesimler dışında yazlar sıcak geçer.

